

ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї В УКРАЇНІ

Буряк К. М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри підприємництва, організації
виробництва та теоретичної і прикладної економіки
Українського державного хіміко-технологічного університету
м. Дніпро, Україна*

Після внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України у 2017 році, домашнє насильство – стаття 126-1 стала широко розповсюдженою серед науковців у вітчизняній кримінологічній науці. Більше того, про домашнє насильство багато часу стали приділяти вітчизняні засоби масової комунікації, оскільки кожне насильство є результатом взаємодії негативних властивостей особи кривдника і конкретної життєвої ситуації, в якій було вчинено домашнє насильство.

Сім'я як осередок соціального середовища надзвичайно складна і багатоаспектна сфера відносин. Вона характеризується соціальною ізоляцією та замкнутістю. Тут переважають неформальні відносини, які регламентуються здебільшого нормами моралі, звичаями, традиціями, а тому дія правових норм суттєво обмежується. Протягом досить тривалого часу сім'я досліджувалися багатьма суспільними і правовими науками – філософією, соціологією, психологією, кримінологією, цивільним та сімейним правом.

Кожна з них має свій предмет, специфіку, спрямованість дослідження, свою методику й техніку, що вимагає поглибленого вивчення того чи іншого аспекту розглядуваної сфери. За таких обставин не дивно, що немає єдності представників різних галузей знань стосовно розуміння детермінантів домашнього насильства та заходів його запобігання.

Досліджуючи детермінанти домашнього насильства, слід дотримуватися поширеного у кримінологічній науці погляду, згідно з яким детермінанти розглядаються на двох рівнях. Перший представлено загальними детермінантами, що породжують злочинність взагалі, а другий – специфічними за своєю природою детермінантами, які призводять до виникнення домашнього насильства.

Нами у процесі дослідження виявлено специфічні для домашнього насильства фактори. Зокрема, це такі: порушення особистих прав членів сім'ї; недоторканність і безпека особи; порушення сексуальної недоторканості і статевої свободи жінки і чоловіка; позбавлення або обмеження майнових прав членів сім'ї застосування фізичного та психологічного

насильства. Шляхом аналізу детермінантів домашнього насильства протягом 2020–202 рр. можна виділити такі чинники:

- сімейне неблагополуччя, нехтування батьками своїми прямими обов'язками щодо природних потреб дітей (у харчуванні, одязі, житлі, навчанні, відпочинку, лікуванні);
- фізичне знущання (заподіяння тілесних ушкоджень, психічне приниження, примушування до тяжкої насильницької праці)
- сексуальне насильство (звалтування, втягування до занять проституцією тощо).

Найбільш вираженою причиною домашнього насильства є наявна у суспільстві довготривала невирішеність низки соціально-економічних проблем (невпевненість у майбутньому, складне матеріальне становище сім'ї, вживання членами сім'ї алкогольних і наркотичних засобів, жебрацтво і безпритульність дітей, відсутність сімейних цінностей, неможливість захисту власних прав і свобод).

Вважається, що така ситуація склалася внаслідок: соціально-економічних та правових процесів, які відбулися в Україні у період її становлення і розвитку як незалежної держави; зміни стандартів до сім'ї (офіційний шлюб, цивільний шлюб за контрактом, вік вступу у сімейні відносини); збільшення кількості бідних сімей; зменшення впливу на сім'ю громадськості; поширення фонових явищ (алкоголізм, наркоманія, проституція, жебрацтво тощо).

Вітчизняний вчений В. В. Голіна особливо акцентує увагу на тому, що у сфері побуту, родини, через несприятливі соціально-економічні й морально-психологічні обставини, складаються досить стійкі специфічні міжособистісні стосунки, що сприяють вчиненню насильницьких злочинів. Вони виникають й існують постійно, а зовні виявляються як взаємна ворожнеча, неприязнь, підозри, ревності [1, с. 21].

Інший вітчизняний вчений В.І. Шакун переконує нас в тому, що домашнє насильство має певне відношення також і до процесів урбанізації в Україні. Оскільки як пише дослідник у великих містах за наявності специфічної субкультури її населення виявляється схильність до жорстокості й наживи, а молодь взагалі починає сприймати лише грубість та агресивність [2, с. 17].

Вітчизняний дослідник М.Г. Кузнецов вивчаючи домашнє насильство дійшов висновку, що кривдник домашнього насильства – це особа, у характеристиці якої найбільше значення мають такі негативні соціальні риси, як небажання дотримуватися суспільного порядку, неповага до осіб, що його оточують, небажання працювати, невизнання недоторканності суспільної та приватної власності тощо, тобто негативне ставлення до людей і суспільства [3, с. 299].

Вищевикладене підтверджує нашу гіпотезу, що проблема домашнього насильства в сім'ї в Україні є актуальною і мало дослідженою проблемою, а дослідники які її вивчають, розглядають домашнє насильство поки що фрагментарно, в межах предмету власного дослідження.

Література:

1. Голіна В. В. Попередження злочинності : лекція. Харків : Нац. юрид. акад. України, 1994. 48 с. С. 21.
2. Шакун В. І. Урбанізація і злочинність. Київ : Атіка, 1996. 93 с. С. 17.
3. Кузнецов М. Г. Кримінологічні засади запобігання домашньому насильству. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 297–303. С. 299.

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Волкова В. М.

аспірантка

Науково-дослідного фінансового інституту

Державної навчально-наукової установи

«Академія фінансового управління»,

м. Київ, Україна,

Голова ГО «Зупинити насильство»

Кривошапка Є. А.

капітан поліції,

начальник відділення зв'язків з громадськістю

батальйону патрульної поліції в м. Кременчук

управління патрульної поліції в Полтавський обл.

Департаменту патрульної поліції,

м. Кременчук, Україна

Ще до повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року домашнє насильство було одним із найбільших порушень прав людини. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, загострює проблеми людей, які були й до цього. У міру того, як війна триває, кількість постраждалих від домашнього насильства зростатиме, що вплине на добробут жінок, їхнє сексуальне та